

3. Blok M. Apologija istorii / M. Blok. – [Serija “Pamjatniki istoricheskoi mysli”. Per. E. M. Lysenko. Prim. A. Ja. Gurevicha]. – M.: Nauka, 1973. – 254 s.

4. Gaevskaja L. Konceptija nacional'nogo vozrozhdenija v istorii filosofii M. Dragomanova / L. Gaevskaja // Raduga. – 1992. – № 3–4. – S. 12.

5. Gel'vecij K. O cheloveke, ego umstvennyh vozmozhnostjah i ego vospitanii / Klod Gel'vecij. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/galag/13.php

6. Gnatenko P. I. Nacional'nyi harakter: Mify i real'nost' / P. I. Gnatenko. – K.: Vysshaja shkola, 1984. – 152 s.

7. Grabovs'ka I. Problema zasad doslidzhennja ukrai'nskogo mentalitetu ta nacional'nogo harakteru / I. Grabovs'ka // Suchasnist'. – K., 1998. – № 5. – S. 59.

8. Gulyga A. V. Gerder / A. V. Gulyga. – [Izd. 2–e, dorobot.]. – M.: Mysl', 1975. – 184 s.

9. Gurevich A. Ja. Istoricheskij sintez i Shkola “Annalov” / A. Ja. Gurevich. – M.: Pedagogika, 1993. – 256 s.

10. Dubov I. G. Fenomen mentaliteta. Psihologichnyj analiz / I. G. Dubov // Voprosy psihologii. – 1993. – № 5. – S. 14–20.

11. Kostomarov N. I. Dve russkie narodnosti / N. I. Kostomarov. – K.: Naukova dumka, 1991. – 72 s.

12. Levi-Brijul' L. Pervobytnoe myshlenie / L. Levi-Brijul'. – M.: Pedagogika-Press, 1994. – 608 s.

13. Makarenko E. M. Mental'nist' i formuvannja politychnoi' kul'tury nacii': avtoref. dys. ... kand. filos. nauk: spec. 09.00.03 “Social'na filosofija ta filosofija istorii” / Eduard Mykolajovyh Makarenko. – Kyi'v, 2000. – 16 s.

14. Morozov S. M. Slovyk inozemnyh sliv / S. M. Morozov ta L. M. Shkaraputa. – K.: Naukova dumka, 2000. – 662 s.

15. Prust Marsel'. U Germantov / Marsel' Prust // V poiskah utrachennoho vremeni. – [Kn. 3]. – M.: Akademiya, 1993. – S. 543.

16. Hramova V. Do problemy ukrai'ns'koi' mental'nosti / V. Hramova // Ukrai'ns'ka dusha. – K.: MP “Feniks”, 1992. – S. 4.

17. Chernyshevskij N. G. O nekotoryh uslovijah, sposobstvujushhij umnozeniju narodnogo kapitala. – [Izbr. filos. soch.]: [V 3–h t.] / N. G. Chernyshevskij. – M.: Politizdat, 1950. – T. 2. – S. 175–214.

18. Jung K. G. Psihologicheskie tipy / K. G. Jung. – M.: Alfavit, 1992.

19. Dinzeltbacher P. Europäische Mentalität Geschichte; Hauptthemen in Eizeldar Stellungen. Alpred Kroner Verlad / P. Dinyelbacher. – Stuttgart, 1993. – 456 p.

Artyushenko O., Senior Lecturer, Department of Foreign Languages, UAIMVL them Averroes AIDP (Ukraine, Kiev), gileya.org.ua@gmail.com

Analysis of the concept of mentality in the scientific and philosophical discourse

In the article different approaches to the determination of concept mentality in the classical works and in the modern scientific and philosophical discourse are considered. The achievements of different scientists and philosophers to this question are analysed by the author. An author compares the various definition of the concept of mentality and tries to find the community of determinations, because every philosopher, every scientist has lived in a certain century and has done the monitoring in terms of that time, those events, that represented this epoch. The article includes excerpts from the works of scientists, who have investigated the issue. Most scientists tended to think, that the phenomenon of mentality had a tendency to transformation. The tendency to transform concepts from the sign of the primitive to the quality of civilization of the ethnos is discovered by the author. Determined, that mentality as a concept had different determinations – the character, the soul of the people. Noted to the problem of transformation of mentality in the context of globalization and information revolution and proposed a definition of the Ukrainian mentality. The research of the question of mentality is actual for today, when the whole world watches the events in our country, because the mass medias note quite often, that the crisis of the state of the Ukrainian society is laid in the national lines of mentality.

Keywords: *mentality, phenomenon, transformayion, tendency, character, soul, globalization, Ukrainian mentality.*

Артюшенко О., старший преподаватель кафедры иностранных языков, УАИМВЛ им. Аверроэса МАУП (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Анализ понятия ментальности в научном и философском дискурсах

Рассмотрены разные подходы на определение понятия “ментальность” в классических работах и в современном научном и философском дискурсах. Автором проанализированы достижения ученых и философов на данный вопрос. Автор сравнивает разные определения понятия ментальности и пытается найти общность определений, потому что каждый философ, каждый ученый жил в определенном веке и делал свой мониторинг на основе того времени, тех событий, которые отображали данную эпоху. Статья сопровождается

отрывками с работ ученых, которые исследовали данный вопрос. Большинство ученых склонялось к мысли, что феномен ментальности имеет тенденцию к трансформации. Автором выявлена тенденция к трансформации понятия от признака примитивности к качеству цивилизованности этноса. Определено, что ментальность как понятие имело разные определения – это и характер, и душа народа. Обращено внимание на проблему трансформации ментальности при условиях глобализации и информационной революции и предложено авторское определение украинской ментальности. Исследование вопроса ментальности является актуальным на сегодняшний день, когда весь мир наблюдает за событиями в нашей стране, ведь средства массовой информации достаточно часто отмечают, что кризис состояния украинского общества заложен в национальных чертах ментальности.

Ключевые слова: *ментальность, менталитет, феномен, трансформация, тенденция, характер, душа народа, глобализация, украинская ментальность.*

* * *

УДК 37.013

Мельник О. Є.

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії,
Чернігівський державний інститут економіки і управління
(Україна, Чернігів), khyliko.m@gmail.com

Вплив глобалізації на якісні зміни в філософії пізнання

Розглядаються ті фундаментальні зміни, які привносить глобалізація в філософію пізнання, науку, освіту, культуру.

Ключові слова: *наука, освіта, культура, пізнання, екзистенціалізм, когнітивізм.*

Про те, що глобалізація є така подія і такий феномен, який для розуміння вимагає вирішення ряду світоглядних питань універсалістського змісту існує багато обґрунтованих концепцій. Іншими словами осмислення феномена глобалізації (освітнянськими, економічними, історичними, правовими, соціологічними, демографічними, географічними та ін. студіями) є неможливе без застосування філософії про що свідчать роботи вітчизняних учених: В. Андрущенко, Б. Братаніча, В. Кременя, В. Гальперіної, М. Згуровського, М. Степка, Б. Клименка, Ж. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Бабкіної, К. Левківського, Ю. Сухарнікова, А. Філіної, А. Корецької, К. Корсака, В. Плавича та багатьох інших.

Глобалізація як визначальна подія виявляє, що інноваційна діяльність (доведення до технологічного впровадження) в сучасному суспільстві стає визнаною цінністю. Це відрізняє дану добу від історично передуючих, які вбачали консервативність звичаїв, традицій, культур їх захист від новацій за головні чесноти суспільства. Історично тільки в добу буржуазних революцій починає культивуватися ідея соціальних модернізацій, започатковується критика соціальної консервативності.

За останні десятиліття змінилася соціальна роль між-і наддержавних інституцій, серед яких транснаціональні корпорації, електронні ЗМІ найбільш помітні. В межах осмислення таких змін починає усвідомлюватися невідповідність прийнятих для XIX та XX ст. модернових понять “революція”, “прогрес”, “вибух” та інших, як характеристик якісних змін у культурі, науці, суспільстві, оскільки в добу глобалізації такі зміни почали перетворюватися в повсякденне буденне явище.

Критика філософії модернізму виявила, що якщо модернізація (новація та інновація) стає безпосереднім способом існування множини різних сфер суспільного буття, тоді неможливо відрізнити одні якісні зміни від інших шляхом протиставлення цих сфер. Іншими словами критикується наступне парадоксальне самозапе-

речення ідеології Модерну: якщо по відношенню до одних якісних змін, які характеризують як революційні (наукові, соціальні, культурні, промислові, сексуальні та тощо), інші якісні зміни починають тлумачитися як контрреволюційні, тоді перші зміни змістовно перетворюються в консервативну подію, що заперечує можливість інших якісних змін (тобто революція стає творцем, джерелом контрреволюції, “пожирачем своїх батьків і дітей”). Змістовно парадоксальність даної ситуації полягає в тому, що революція як поняття про якісні зміни заперечує власний позитивний зміст, виголошуючи контрреволюційними (незаконними) інші якісні зміни. Наприклад, поширене до сьогодні, поняття “науково-технічна революція” стає неадекватним для вирішення задачі осмислення феномена глобалізації якісних змін сучасного суспільства пов’язаних з появою технауки.

Досить значне коло сучасних представників соціальних наук вважають, що глобалізація має відношення до фундаментальних змін в просторових і часових властивостях соціальної дійсності. Визнається, що сприйняття людиною життєвого простору пов’язане з темпоральними характеристиками дійсності, за допомогою яких формується уявлення місця. Осмислення феномена глобалізації та пов’язаного з ним процесу інформатизації суспільної комунікації виявили трансформації в сприйнятті хронотопу та топоса соціуму.

Культурно і соціально глобалізацію пов’язують із тим, що процес формування людства визнається історично незавершеним. Процес утворення об’єднання істот, які визначаються властивістю бути розумно однаковими (ті, що здатні мислити однаково чинно, розуміти одне одного) супроводжується різноманітними популяційними (просторово наявними) конфліктами (економічними, військовими, расовими, політичними, релігійними, етичними тощо). Тобто це конфлікти, які відбуваються між сукупностями істот типу *Sapiens*, що заселяють різні території як групи просторово відокремлені від інших груп даного виду. Обґрунтування таких відмінностей здійснюється через вирізнення антропо-геобіоценозів у яких існують різні людські популяції (наприклад описом історії нації, держави, етносу та тощо). З появою транснаціонального виробництва, яке сьогодні охоплює більше четвертої частини світового валового продукту, лібералізацією фінансових ринків, що стало причиною збільшення приватного транснаціонального фінансового капіталу в порівнянні з державним, почала знижуватися політична роль конфліктів, які відбуваються між людьми, що заселяють різні території як групи просторово відокремлені одна від одної, а відповідно знижується роль державної (просторової) організації суспільства в економічній сфері загалом: виробництві, розподілі праці, обміні, розподілі виробленого продукту, прибутків. Також треба зазначити, що зниження економічної ролі держави – збільшує її соціальну роль та функцію, “вимагаючи” від державної організації суспільного буття формування локальних зон захисту соціальних прав громадян від тиску корпоративних об’єднань в умовах коли починає визнаватися, що “Глобалізація – це подолання і навіть ліквідація традиційних кордонів між державами шляхом формування єдиного технологічного, торговельного, економічного та інформаційного простору. Завдячуючи глобалізації почалася реалізація неможливих для бюджету однієї

країни проектів з багатомільярдами інвестиціями” [2, с. 85].

Враховуючи вище зазначене можна погодитися (як мінімум – гіпотетично) з пропозицією розглядати поступ глобалізації в зв’язку з завершення формування людства у реально існуюче суспільне об’єднання. В сучасній філософії існує досить вагоме обґрунтування того, що функціонування будь-якого суспільства пов’язане з нормативним упорядкуванням соціальних дій, соціальної взаємодії багатьох людей, тобто соціалізацією. Соціалізація є процес, під час якого засвоюються соціальні норми і культурні цінності, зразки поведінки необхідні для ефективної інтеграції індивідів у соціумі.

Однак у суспільстві, яке трансформується, соціалізація супроводжується втратою ряду визначальних суспільних ідеалів, відмовою від усталених критеріїв прогресу, переглядом нормативів суспільної життєдіяльності людей, зміною соціальних інститутів та тощо, що виявляє специфічну соціальну проблему. Зміст проблеми полягає в наступному. Руїнація відносно “традиційної” соціальності супроводжується відсутністю сформованості уявлень про належний тип соціальності, що негативно впливає на діяльність суспільних інститутів соціалізації. Відповідно нормативи суспільного існування масово починають визначатися особистими уподобаннями та міркуваннями індивідів. Тому будь-яка нормативна пропозиція, що йде від групи, політичної сили, установи, держави починає розглядати як волевиявлення конкретних зацікавлених осіб, які бажають здійснити насильство над волевиявленням інших людей.

Візьмем до уваги, що загальний зміст соціалізації може визначатися двома напрямками: формування людини як носія повторюваної діяльності, тотожної діям інших людей, і як носія діяльності творення нового, досі неіснуючого. В даному випадку ми можемо послатися на вдалу констатацію професора В. Рижка. “Зрозуміло, що дія за шаблоном повторення пов’язана з відтворенням вже існуючого, а тому стосовно цієї дії використовується те знання, яке створене вже до цього і воно для шаблонної дії є методом, а якщо це загальне знання, то методологією” [6, с. 21]. “Інша ситуація, коди йдеться про діяльність як творчість, тобто те, що виступає творенням нового, досі не існуючого” [6, с. 21].

Але зазначена проблема ускладнюється неоднозначністю творчої діяльності людини, наприклад, якщо розглядати її в аспекті антропного принципу. Приймаючи констатацію М. Ожевана про поширення сьогодні “тотального антропного принципу” [4, с. 127] можна побачити, що вона спирається на продовження процесу пракиологізації філософії та утилітаризації світогляду, науки, культури, яка була започаткована упродовженням діяльнісного принципу в філософії Гегеля в формі критики споглядальної концепції пізнання. В межах тотальності антропного принципу “Люди виявляються позначеними результатом своїх власних дій у стосунках зі світом і через свою діяльність над ним. Діючи, люди перетворюють; перетворюючи, вони створюють реальність, яка обумовлює їхній спосіб діяльності. Отже, неможливо дихотомізувати людські істоти й світ, оскільки вони не можуть існувати окремо одне від одного” [7, с. 113]. Саме таку діяльність і називають революційною,

модерною. Відносно подібного стану М. Бердяєв слушно зауважував: “Для революціонера немає розділення сфер, він не допускає дроблення, не допускає автономії думки по відношенню до дії та автономії дії по відношенню до думки” [1, с. 87].

За М. Бердяєвим це демонструє такий синкретизм, який нагадує світовідчуття дикуна, що сприймає Світ як щось “Єдине”, в якому він має реалізовувати своєю одиничною дією вищу волю унікаючи протиставлень своєї і цієї “вищої” волі. Іншими словами тоталітарність є невід’ємна риса суспільства таких “дикунів”. При цьому основою конкретного волевиявлення окремої людини, яка синкретизує існування думки і дії стає емоційно-чуттєве сприйняття реальності, наприклад, так зване “класове почуття пролетаріату”.

Відповідно до вказаного зв’язку антропологічного підходу з діяльнісним М. Ожеван зазначає: “Антропні принципи в науці, ідеї самоорганізації у синергетиці, концепція глобальної еволюції, – усе це ознаки раціональності неklasичного (постнеklasичного) типу, яка не може дозволити собі таку “розкіш” як ігнорування внутрішнього суб’єктивного світу людини” [4, с. 127].

Проте, якщо спосіб існування людей (культуру) підводити під вказану тоталітаризацію антропного принципу, тоді виявиться, що, наприклад, наукове пізнання має бути вилучене з культурного буття. Справа полягає в тому, що наука існує як реалізація активного відношення людини до реальності, яка виявила свою об’єктивність. Тобто реальність яка дихотомізувалася на культурне й природне буття, суб’єктивне і об’єктивне, по-за антропну і антропну дійсність. Методологічні роз’яснення відмінності науки як носія класичної раціональності від науки неklasичного (постнеklasичного) типу раціональності принципово не можуть обійти проблеми об’єктивності, оскільки у випадку її зняття зникає феномен науки взагалі.

Світ дії “тотального антропологічного принципу” є дійсність, в якій, якщо використати визначення Платона наведено в Банкеті, мають жити Боги, а не люди. Боги є всезнаючими, а люди здатні дізнаватися про своє незнання. Пізнання абсолютно знаючому не потрібне. Воно потрібне лише тому хто знає про своє незнання (Сократ).

У цьому контексті Дж. Оруелл досить вдало підмітив, що: “У багатьох примітивних народів вірші складаються усім загалом людності. Один починає імпровізацію, частіше за все підігруючи собі на музичному інструменті, інший вступає зі своїм реченням чи римою, коли перший замовкає, і так продовжується доти поки не виникне пісня чи балада, яка не має конкретного автора” [5, с. 282]. Аналогічно можна визнати наявність “примітивної науки”, яку створюють колективним чином шляхом підлабузництва групи перед керівником та замовником, де творча уява особистості обмежена вимогами уяви “іншого”. Однак “...Ми знаємо..., що творча уява, подібно до деяких диких тварин, не бажає розмножуватися за ґратами” [5, с. 285]. Тому починає культивуватися комбінаторна практика вирішення задач за допомогою популяризаторської обізнаності в досягненнях інших науковців, а не новаторським вирішенням проблем на основі усвідомлення специфіки свого власного незнання, унікальності вирішуваної задачі.

Безперечно, можна погодитися з П. Фрейре, що саме критична свідомість, критичне мислення, критична рефлексія феноменів свідомості руйнує творчим відношенням до світу його теологічне сприйняття [7, с. 113-115], оскільки уможливує усвідомлення наявності незнання як прояв об’єктивності, можливості наукового відношення до світу. Однак при цьому виникає наступна проблема, яку інтуїтивно багато хто виявляє, але не перетворює на предмет уваги та осмислення. Справа полягає в тому, що реально жити в світі, яким опікується наука неможливо. Незнання як усвідомлений феномен виникає там де результати активної діяльності людини є принципово непередбачуваними. Відповідно діяльнісний принцип, що визначає реальність, яка обумовлює цілісний спосіб буття людини, по відношенню до об’єктивного, сфери наукових інтересів, є незастосований тотальним чином.

Відомо в цілісному світі життя людини характеризується можливістю знайти відповідь на кантівські питання: Що, я знаю? Що, я можу зробити? На що, я можу сподіватися? Однак саме там де відповіді на вказані питання існують науці робити нічого. При виявленні об’єкта пізнання, як наслідку усвідомлення незнання, на жодне запитання І. Канта певної відповіді не знайти. Лише внаслідок предметизації об’єкта, подолання проблематичності, перетворенням його на предмет діяльності, думки чи елемент існування відтворюється життєвий світ людини, в якому уможливується відповідь на вказані питання. Іншими словами, наука є засіб повернення критично думуючої, рефлексуючої людини в антропогенне (цілісне) середовище із дійсності, що є об’єктивною. Тобто творча та критично мисляча людина здатна “виходити” з наявного культурного цілого. Інакше її буття як думуючої є неможливим. “Як структура, це культурне ціле реагує як неподільність. Якщо зачеплена якась його частина, це викликає автоматичний відгук в інших. Між різними аспектами, що складають культурну структуру, існує солідарність. Ця солідарність, в якій існують ці різні аспекти, викликає різні реакції на присутність нових елементів, введених у них ... Це можна побачити, коли робиш спробу модифікувати методики, керовані віруваннями” [7, с. 118-119].

Таке протиставлення між науково-пізнавальним відношенням думуючої людини і світом культурного цілого свідчить, що наука не здатна формувати культурного цілого життєвого світу. Вона має на нього певний вплив як один з елементів, але принципово не визначає цілісність культурного буття. Відповідно можна визнати, що позитивна культурна функція науки полягає в тому, щоб уможливити культурними засобами (наприклад, освітою) існування думуючої людини, яка має бути окремим індивідом здатним ставати у відношення до об’єктивного в супереч цілісності загального соціального існування.

Людина, що постала перед об’єктивністю є завжди одинак, неповторна унікальна особистість. Вона несе в собі свій власний сумнів у загальновідомому, загальноприйнятому. І якщо її особистісні студії завершуються формуванням загального правила, предметизацією об’єктивного, тоді вона повертається в культурне ціле суспільного буття. Вона стає зрозумілою для інших, бо інакше її не розуміють, та й саму себе вона не здатна зрозуміти перебуваючи між розумінням і нерозумінням

(“думає” за Платоном). Як кажуть митці: “переживає муки творчості”.

У своїй можливості особисто постати перед об’єктивністю людина виявляє здатність до індивідуалізму. Для такого індивідуалізму культура, історія є змінні феномени свідомості. В цих змінних феноменах антропогенної цілісності людина знаходить себе тільки тоді, коли ця цілісність нею руйнується шляхом усвідомлення наявності суперечності, парадоксальності, власного нерозуміння, що засвідчують про існування об’єктивного, незалежного від суб’єктивності. Протиставити культурному цілому життєвого світу об’єктивність, як неможливість цього цілого її синкретизувати, здатна тільки така людина, яка має до себе довіру значно більшу ніж до загальноприйнятих звичаїв, традицій, норм.

Безперечно, що без феномена особистої творчості індивіда наука як діяльність пов’язана із відношенням до об’єктивного, пізнанням невідомого, перетворенням останнього у відоме (загальне), елемент антропного цілого, є неможливою.

У такому випадку буде слушним зазначити відмінність індивідуалізму такої особистості від егоїзму та скептицизму. Довіра власному “Я”, яка лежить в основі критичного мислення, не може ототожнюватися з егоїзмом, оскільки останній передбачає бажання, щоб інші люди залежали від носія волевиявлення. Тому егоїзм є відношенням не до себе, а до інших. У випадку зі скептицизмом також не виникає відношення до себе, оскільки навіть власне “Я” при послідовному скептицизмі є сумнівним.

Подібне розуміння можна знайти в роботах С. Кримського де пропонується поняття “персоноцентризм” для визначення сприйняття світу як олюдненого індивідами універсуму. Дане поняття вказаним українським філософом вживається для протиставлення “науково-технічній революції” так званої “гуманітарної революції” кінця ХХ-го сторіччя, що започатковує бачення дійсності не в “абсолютних” цінностях, а в різних сенсах людського буття [3, с. 181-182]. На думку С. Кримського прикладом такого тлумачення дійсності є “потасмне”, “хаос”, “імовірність” та “складність” як складові онтології, що співпадають з буденною екзистенційністю людини, а не протиставляються їй як дещо потойбічне. У свою чергу екзистенційність постає як особистісна справа окремого індивіда, що існує та самореалізується в суспільстві, що глобалізується.

Таким чином, критика міфу, що ідеалізує роль пізнання та знання в культурі, проведена на основі феноменологічної концепції когнітивної діяльності виявила наступне. На знаннях може засновуватися не економіка, а мислення чи механічна нерозумна діяльність. В обох вказаних випадках застосування знання (чисте мислення; неосмислена механічна діяльність за командою) не можна заснувати сучасну економіку та культуру. Реально сучасну економіку можуть заснувати розумні та думаючі люди, а не знання. При цьому має враховуватися, що розумний знає про обмеженість свого знання та наявність у нього незнання. Відповідно можна визнати, що ототожнення знання і незнання, яке криється за мріями створити економіку та суспільство засновані на знаннях, є стратегічна помилка, що впливає на парадиг-

мальне самовизначення освіти як форми поширення знання.

Вказаний підхід до розуміння місця освіти в суспільстві засновується на ототожненні поняття освіта з поняттям просвітництва. Філософські студії другої половини ХХ століття та початку ХХІ століття свідчать про необхідність відродити значимість індивіда як вищої моральної цінності та легітимної інстанції соціального життя.

Список використаних джерел

1. Бердяев Н. А. Истоки и смысл русского коммунизма / Н. А. Бердяев; (Репринтное воспроизведенное издание YMCA-PRESS, 1995). – М. : Наука, 1990. – 222 с.
2. Буряк В. Актуальные проблемы философии. Методологические основания экономического знания, постиндустриальное общество / В. Буряк. – Симферополь, 2006. – 127 с.
3. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. – К. : Парапан, 2003. – 154 с.
4. Ожеван М. Фундаментальний характер випадковості та антропні принципи самоорганізації “суспільства ризиків” / М. Ожеван // Sententiae. Наукові праці Спільки дослідників модерної філософії (Паскалівського товариства). Вип. № 1. – Вінниця, 2007. – С. 126–134.
5. Оруэл Дж. “1984” и эссе разных лет / Дж. Оруэл. – М. : “Прогресс”, 1989. – 385 с.
6. Рижко В. А. Сучасні інновації в наукових і освітніх методологіях та практиках: напрямки та проблеми / В. А. Рижко // Наукові і освітні методології та практики. Вип. 2. – К., 2004. – С. 17–32.
7. Фрейре П. Формування критичної свідомості / П. Фрейре. – К. : Наукова думка, 2003. – 176 с.

Melnyk O. E., candidate of philosophical sciences, associate professor of department of Chernihiv state institute of economy and management (Ukraine, Chernihiv), khyliko.m@gmail.com

Impact of globalization on qualitative changes in the philosophy of knowledge

The fundamental changes in the philosophy of knowledge, science, education and culture, caused by the globalization, are analyzed.

Keywords: science, knowledge, education, culture, existentialism, cognitivism.

Мельник О. Е., кандидат философских наук, доцент кафедры философии, Черниговский государственный институт экономики и управления (Украина, Чернигов), khyliko.m@gmail.com

Влияние глобализации на качественные изменения в философии познания

Рассматриваются те фундаментальные изменения, которые привносят глобализация в философию познания, науку, образование, культуру.

Ключевые слова: наука, познание, образование, культура, экзистенциализм, когнитивизм.

* * *

УДК 141.319.8

Калуга В. Ф.

кандидат філософських наук, доцент кафедри історії і політології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна), kalugavl@ukr.net

ФЕНОМЕНИ АНДРОГІННОСТІ ТА ГЕРМАФРОДИТИЗМУ ЯК КЛЮЧ ДО ОСМИСЛЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАТЕВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Звичний спосіб розрізнення жіночого та чоловічого дуальних начал і закріплення за ними відповідних характеристик виявляє свою невідповідність дійсності разом з тим, як до уваги беруться феномени андрогінності та гермафродитизму. Останнє дає підстави сумніватися в дієвості і, тим більше, в, так би мовити, гуманності наявних домінуючих моральних принципів та соціальних очікувань щодо проявів статевої і сполученої з нею сексуальної ідентичності членів спільноти. Спекулятивно встановлена природність радикального розмежування жіночого та чоловічого начал втрачає свою переконливість на фоні численних зразків зміщення сексуальних смаків і моделей поведінки, з одного боку, та анатомо-фізіологічних комбінацій ознак чоловічої і жіночої статі на рівні індивіда, з іншого. Відповідно, виявляється джерело потужної внутрі-